

2. Кириленко О., Русін В. Фінансове забезпечення об'єднаних територіальних громад: стан, проблеми та шляхи їх вирішення. Сектори економіки в процесі реалізації державної регіональної політики: Дванадцяті регіональні та муніципальні читання: зб. матеріалів доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль-Збараж, 26-27 жовт. 2017 р.). Тернопіль: СМП «Тайп», 2017. Ч. I. С. 55-58.

Столярчук Віктор Васильович

студент 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доц. Горин В.П.

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ВІД ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ПОДАТКІВ

Із прийняттям Податкового кодексу і нової редакції Бюджетного кодексу України було започатковано кардинальні зміни у правовому полі, яке регулює основні аспекти функціонування загальнодержавних податків та зборів, а також їх використання для формування доходів місцевих бюджетів. Характерною ознакою Податкового кодексу України є практично безперервне коригування його норм. Для прикладу, у 2015 році до положень цього документу було введено 25 змін, у 2016-2018 рр. – щорічно по 8 новацій, і тільки у 2019 році за 10-місячний термін до Податкового кодексу України було внесено всього одну поправку.

Нестабільність норм податкового законодавства можна прослідкувати зокрема на прикладі ПДФО. До прийняття Податкового кодексу України, за нормами Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» функціонувала прогресивна шкала ставок податку. Із прийняттям єдиного базового правового акту з питань оподаткування вона була замінена на єдину ставку ПДФО на рівні 13% від оподаткованого доходу. На наш погляд, така ставка була нічим не обґрунтованою і просто запозиченою із російської практики. Через надмірні втрати доходів місцевими бюджетами з 2006 року базова ставка ПДФО була підвищена до 15%. З прийняттям нової редакції Податкового кодексу України було знову відновлено прогресію в оподаткуванні особистих доходів населення із встановленням двох ставок податку – 15% та 17%, в залежності від того, чи перевищує оподатковуваний дохід платника 10-кратний розмір мінімальної

заробітної плати. Такі норми оподаткування особистих доходів населення діяли до 2015 року, коли податкове законодавство зазнало радикальних змін в рамках податкової реформи.

Найбільш системних змін Податковий кодекс України зазнав у 2015 році, вони радикально вплинули як на саму структуру системи оподаткування, так і на формування місцевих бюджетів від загальнодержавних податків. Зокрема, було зменшено кількість податків з 22 до 9; знижено базові ставки ПДФО до 15% і 20%, а також визначено умови застосування ставки у подвійному розмірі; підвищено ставки рентної плати, впроваджено акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів. У 2016 році ставку найважливішого для місцевих бюджетів податку ПДФО було уніфіковано на рівні 18% від оподатковуваного доходу, а також впроваджено знижену ставку податку на рівні 5% для доходів від фінансового інвестування (пасивних доходів) [2]. При цьому традиційним за останні роки став щорічний перегляд ставок акцизного податку, рентної плати при розгляді проекту Державного бюджету України, що також на пряму впливає на наповнення місцевих бюджетів.

Поряд зі змінами податкового законодавства, які коригують ставки, базу оподаткування чи інші елементи податків, податкові новації останніх років також вдосконалюють процедури їх адміністрування. Серед останніх новацій, які опосередковано вплинуть на формування надходжень місцевих бюджетів від загальнодержавних податків, слід відзначити Закон України від 21.12.2016 р. №1797 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» [6], яким було передбачено впровадження електронних сервісів (електронний кабінет платника податків) при контролі за справлянням податкових платежів. У продовження політики вдосконалення адміністрування податків, у серпні-вересні 2019 року було прийнято за основу проекти законів України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1049 [4], «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1051 [5], якими передбачено з 2021 року спростити

процедури звітування про податкові зобов'язання з ПДФО та інших податків та їх сплати до бюджету.

У Бюджетному кодексі безпосередньо місцевих бюджетів стосуються положення II-IV розділів, де серед іншого деталізовано склад доходів кожної із ланок місцевих бюджетів, врегульовані питання міжбюджетних трансфертів та ін. Не зважаючи на те, що важливою запорукою ефективності бюджетної політики є її послідовність і стабільність, ці підрозділи практично щорічно зазнають значних коригувань у частині доходів місцевих бюджетів [1].

Грунтовних змін бюджетне законодавство зазнало у 2014 році у зв'язку із стартом реформи місцевого самоврядування, або ж реформи децентралізації. З метою створення умов для формування фінансового спроможних громад було внесено зміни у механізм формування доходів місцевих бюджетів. Зокрема, було відкориговано пропорції розподілу надходжень від ПДФО, впроваджено норми щодо передачі місцевим бюджетам частини надходжень від екологічного податку, передбачено надходження від нового різновиду акцизного податку – податку з роздрібного продажу підакцизних товарів. Для зміцнення фінансової бази обласних бюджетів до складу їх доходів зараховано 10% надходжень від сплати податку на прибуток суб'єктами господарювання усіх форм власності, водночас за місцевим самоврядуванням залишено норму щодо мобілізації до місцевих бюджетів податку на прибуток комунальних підприємств.

У 2017-2019 рр. новації щодо справляння загальнодержавних податків та зборів до місцевих бюджетів стосувались, перш за все, коригування ставок акцизного податку у відповідності до темпів інфляції, а також перерозподілу рентних платежів. Зокрема, з 2018 року до місцевих бюджетів надходить 5% від рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім тієї частини ресурсів, яка видобувається в межах континентального шельфу України та виключної морської економічної зони), з яких 2% надходить до обласних бюджетів, 3% до бюджетів ОТГ, міст обласного значення та районів (з них 2% до районного бюджету, 1% до бюджетів сіл, селищ, міст районного значення). Щодо акцизного податку, то у 2017-2019 рр. 13,44% від обсягу сплаченого податку з виробництва та імпорту пального надходили до місцевих бюджетів для зміцнення їх дохідної частини.

Обсяги надходжень від цього різновиду акцизного податку для територіальних громад визначаються часткою відповідного місцевого ринку пального в його загальних обсягах в Україні (відношення обсягів реалізації пального у громаді до загального обсягу продажу пального в Україні). Коефіцієнти зарахування надходжень для конкретних територіальних формувань затверджує уряд двічі на рік. Разом з тим, практика перерозподілу надходжень акцизного податку з пального до місцевих бюджетів була впроваджена як тимчасовий захід і з 2020 року буде припинена, через що органи місцевого самоврядування втратять достатньо вагомий обсяг ресурсів.

З 2019 року до фінансової бази місцевого самоврядування було додано нову позицію – 5% обсягу надходжень рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату) за місцем видобутку відповідних корисних копалин. До цього 25% цих платежів уже надходили до обласних бюджетів, решту 75% поповнювали державний бюджет. Несправедливість таких норм розподілу, коли територіальні громади, де розташовані потужні гірничі підприємства не мали від цього належної фіскальної віддачі, зрештою була виправлена. У 2019 році було також внесено коригування у механізм зарахування надходжень від ПДФО за здані в оренду земельні ділянки. Якщо раніше ці доходи поповнювали місцевий бюджет за місцем реєстрації орендаря, то з 2019 року – до бюджету за місцезнаходженням орендованої ділянки [3]. Це дало змогу вирішити проблему концентрації податкових платежів з ПДФО за орендовані ділянки великими аграрними компаніями, які мають в управлінні значний земельний банк.

Таким чином, правові новації останніх років у царині використання загальнодержавних податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів спрямовані на посилення мотивації органів місцевого самоврядування щодо розширення податкової бази та збільшення обсягів фінансових ресурсів, які надходять у їх розпорядження. Новим аспектом вдосконалення податкового законодавства останніх років є новації, які спрямовані на спрощення процедур нарахування і сплати податків, а також їхнього адміністрування органами контролю.

Література:

1. Бюджетний кодекс: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 20.10.2019).
2. В Україні вступила в силу податкова реформа: що вона передбачає? Finance.UA. 2015. 2 січня. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/341826/v-ukrayini-vstupylya-v-sylu-podatkova-reforma-shho-vona-peredbachaye> (дата звернення: 21.10.2019).
3. Основні параметри планування місцевих бюджетів у 2019 році. URL: <http://sys2biz.com.ua/formuvannia-mistsevykh-biudzhetiv-2019/> (дата звернення: 21.10.2019).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: проект Закону України від 29.08.2019 р. № 1049. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1049&skl=10 (дата звернення: 20.10.2019).
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: проект Закону України від 29.08.2019 р. № 1051. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1051&skl=10 (дата звернення: 21.10.2019).
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 21.12.2016 р. №1797. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19> (дата звернення: 21.10.2019).

Тарасюк Володимир Сергійович

студент 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ

В умовах удосконалення бюджетної системи України особливої уваги набувають проблеми реалізації процесу формування та використання бюджетних ресурсів, реформування системи міжбюджетних відносин з метою ефективного їх впливу на соціально-економічний розвиток держави